

## Aktionslæring i pædagogikum

V. Michael Paulsen juni 2016.

- **Hvad betyder det?**
  - Aktionslæring = at man som pædagogikumkandidat skal lære (at blive en *dygtig lærer*) gennem at skulle designe, udføre og reflektere over aktioner.
  - Aktion = sæt af handlinger i forhold til undervisningspraksis der formodes at ville ændre på denne praksis, så et problem løses eller håndteres bedre/anderledes.
  - For at *kvalificere* aktionerne er det meningen, at aktionsplanerne skal baseres på teori/forskning, både mht. problemidentifikation og løsningsforslag.
- **Hvorfor?**
  - Kandidaten skal lære at forbinde teori og praksis (dvs. blive *dygtige reflekterende praktikere*).
  - Kandidaten *socialiseres* til at forholde sig eksperimenterende og reflekterende.
  - Kandidaten får mulighed for at forholde sig selvstændigt, selvkritisk, udvikle dømmekraft, autonomi.
  - Kandidaterne *trænes* i at reflektere over hinandens undervisning – give sparring.
  - Gennem aktionerne løftes aktuelle problemstillinger fra praksis ind i den teoretiske pædagogikumundervisningen (gør undervisningen mere virkelighedsnær) + teori ”koloniserer” praksis (teori kommer ud at arbejde mere i praksis og bliver dermed mere meningsfuld) => løser problemet: at teori/undervisningen ellers opfattes af mange som for abstrakt og ”virkelighedsfjern” og ikke får betydning i praksis => *teorierne på uddannelsen bliver i højere grad forstået og tilegnet*.
- **Hvordan?**
  - *Fase 1: Aktionsplan opstilles*. Kandidaten peger på et problem i sin praksis, som hun gerne vil løse eller håndtere bedre. Problemet fremlægges og diskuteres på pædagogikum sammen med forslag til, hvad der skal gøres for at løse eller håndtere problemet bedre. Dette munder ud i en aktionsplan, der rummer en beskrivelse af problemet og den aktion, der skal sættes i gang som forsøg på at løse det.
  - *Fase 2: Aktion udføres*. Kandidaten udfører i sin undervisning de handlinger som udgør aktionen. Dertil indsamles empiri om hvordan det går med aktionen.
  - *Fase 3. Aktion vurderes*. Kandidaten diskuterer ud fra den indsamlede empiri udfaldet af aktionen på pædagogikum gennem en *didaktisk refleksion*.
  - Dertil: Fase 1+3 udføres gennem ”den professionelle samtale” 3-personers grupper; hvor én ”har” aktionen” og de to andre giver sparring mv.
- **Udfordringer/problemer**
  1. Ikke helt klart, hvad en aktion er => Aktionerne adskiller sig ikke altid tydeligt fra hvad man ellers ville have gjort. Ikke tydeligt, hvilke slags problemer.
  2. Aktionerne funderes ikke altid teoretisk, hverken i problemidentifikation eller i formodede løsninger => løser ikke teori-praksis-problemet.
  3. Empiri samles ikke ind på en systematisk videnskabelig måde.
  4. Underviserne blander sig ikke tilstrækkeligt.
  5. Der mangler teori om, hvordan man kan bruge og ikke bruge teori, forskellige typer af teori: fx en kulturel brug og en teknisk brug. Der lægges mest op til, at noget skal fikses, snarere end aktioner der arbejder forståelsesorienteret: dvs. der er mere vægt på forandring end forbedring af forståelse.

6. Problemfasen forud for eller som den første del af aktionsplanerne er mangelfuld: teori inddrages ikke nødvendigvis og viden om problemer i den praksis der skal ændres har mest af alt karakter af erfaring og fordom og et begrænset syn på praksis; dvs. baseres ikke på en empirisk/teoretisk baseret analyse af praksis.
7. Der er ikke nødvendigvis loops: problemer genovervejes ikke, der svares mere på "hvordan" end "hvorfor" => teknisk/begrænset perspektiv, ikke dybdelæring.
8. Vurderingerne bliver ofte ikke *didaktiske*, dvs. teoretisk funderede, men til hverdagssnak og erfaringsudveksling.
9. Manglende diskussioner af selve det dannelsesmæssige, hvad der er det overordnede formål med undervisning og dermed hvad aktioner skal gøre godt for (jf. manglende teorifundering i især problemfasen).
10. Individuelt fokus: manglende fælles ejerskab, manglende fokus på evne til at lave aktioner sammen med andre, fokus på hvad det gør for den enkelte underviser snarere end hvad det bidrager med til undervisningen i gymnasiet som sådan.
11. Aktionerne risikerer at blive meget "små": individuelle, kortvarige, begrænset fra den større organisatoriske kontekst, udviklingsarbejde, samarbejde med forskere mv. De er ikke "eksperimenterer med meningen med gymnasiet", fx hvordan dets praksis kan blive mere demokratisk, men eksperimenter med, hvordan læreren får kontrol og styr på "sit undervisningsrum". Måske medvirker de derved til at lade den enkelte lærer i stikken – socialiserer til, at det er lærerens ansvar *alene*, afpolitiserer.
12. Manglende opsamling af gode eksemplariske aktioner, der kan danne forbilleder og arbejdes videre på.
13. Den professionelle samtale er ikke nødvendigvis det bedste værktøj til kollaborativ læring, men måske til kooperativ læring.
14. Aktionslæring risikerer i forhold til aktionsforskning at blive noget udvandet: Aktionsforskning rummer ofte (1) et dybdegående samarbejde mellem forskere og praktikere, (2) fokus på social læring i fællesskab og kollaborative processer, (3) forsøg på at fremme deltagelsesdemokrati og 'nede fra' processer og en generel humanisering af samfunds- og menneskelivet (versus 'objektgørelse'), (4) fokus på at forandre uretfærdige, lidelsesfulde, ufornuftige og undertrykkende organisatoriske og samfundsstrukturelle vilkår, (5) et utopisk og samfundskritisk perspektiv med forankring i menneskers livsverden og dagligdag.

Sammenligning af *aktionsforskning* og *aktionslæring* på pædagogikum – tre afgørende forskelle:

1. Hvor aktionsforskning ofte har fokus på social læring og forandring af fælles betingelser og vilkår, så er aktionslæringen på pædagogikum stærkt *individualiseret*: formålet er den enkelte kandidats *dygtiggørelse*, og processen er primært drevet af denne lærer, der bestemmer i alle faser af aktionslæringsforløbet, mens andre aktører kun giver sparring og hjælp.
2. Hvor aktionsforskning ofte er drevet af et samfundskritisk anliggende, er aktionslæring drevet af en funktionalistisk selvudviklingstanke: det gælder om at få praksis-lærer-gerningen *til at fungere*: at blive en dygtig underviserekspert.
3. Hvor aktionsforskning lægger op til en intersubjektiv eller ligefrem almen orientering, qua begrebet om forskning der sigter efter at skabe objektiv gyldig viden, så lægger aktionslæring op til en partikulær eller ligefrem personlig orientering qua begrebet om læring. Det som aktionsforskning idealt set skal lede til er almen forbedring og almen viden; det som aktionslæring i pædagogikum skal lede til er personlig udvikling og læring hos kandidaten.

Sammenfattende:

|                    | <b>Aktionsforskning</b>                                                                                                | <b>Aktionslæring</b>                                                                                                                     |
|--------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Mål                | Forandring af fælles vilkår i fællesskab og samarbejde (kollaborative processer)                                       | Den enkelte kandidats dygtiggørelse af sig selv (individualisering og sparring fra andre)                                                |
| Normativt grundlag | Samfundskritisk og udfordrende – klare normative pejlemærker og utopiske perspektiver: demokratisering og humanisering | Det normative står åbent og uafklaret, dog underforstået at det for kandidaten gælder om at få praksis og lærergerningen til at fungere. |
| Viden              | Intersubjektiv og almen orientering: skabe viden, der potentielt har en almengyldig værdi.                             | Partikulær og personlig orientering: den enkelte kandidats selvudvikling og læring suppleret med erfaringsudveksling.                    |

Aktionsundervisning: en sammenligning

|                         | <b>Aktionslæring</b>                                                                                                                                                                                                                                      | <b>Aktionsundervisning</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <i>Kvalifikation</i>    | Tilegnelse af viden og værdier, især i form af læringsteorier der bruges til at reflektere over praksis med, færdigheder i at relatere teori til praksis, udforme aktioner, indsamle data, evaluere og optimere læring.                                   | Tilegnelse af viden og værdier, især i form af dannelses teori, der bruges til at reflektere over det uddannelsesmæssige svar i forhold til verden i dag, færdigheder i at gennemføre kollaborative aktioner og samarbejde med <i>andre</i> , skabe dannende og samfundsforbedrende undervisning.                           |
| <i>Socialisation</i>    | <i>Den dygtige lærer</i> – kandidaten socialiseres til at være ekspert i at facilitere og reflektere over gode læreprocesser, herunder at ville udvikle sin undervisning gennem aktioner og didaktisk refleksion, og dermed ikke blot være fagspecialist. | <i>Den involverede lærer</i> – kandidaten socialiseres til at engagere sig uddannelsespolitisk og samfundskritisk og til at indtage en rolle sammen med andre, der går ud på at skabe god uddannelse og gode uddannelsesvilkår med henblik på at fremme et godt samfund frem for at blot kere sig om sin egen undervisning. |
| <i>Subjektifikation</i> | Kandidaternes opfordres til at finde og udvikle deres <i>egen</i> måde at undervise på, begrundet og forankret i generel læringsteori og didaktisk refleksion.                                                                                            | Kandidaterne opfordres til at <i>engagere</i> sig i gymnasiet med <i>egne</i> drømme og erfaringer, som de <i>deler med andre</i> og omsætter til fælles handlinger i dialog og fællesskab, tagende <i>ansvar</i> for hinanden og verden.                                                                                   |

-> Hvad så?

#### Strategi 1: Udvikle/optimere aktionslæring

- Vise gode eksempler på aktionsplaner, aktionsempiri og didaktiske refleksioner
- Stille *krav* om teorifundering i *alle* faser
- Gøre mere ud af problemfasen
- Underviserne skal blande sig mere
- Produktionskrav => samling af aktionsplaner + aktionsanalyser + didaktiske refleksioner.
- Krav om at problemerne skal være konkretiseringer af almenpædagogiske problemstillinger.
- Undervise i, hvordan teori kan bruges (i alle faser).
- Give mere tid til aktioner som gennemgående i uddannelsen (teori, cases, aktioner).
- Gøre mere ud af empirisamling og redskaber hertil.
- Arbejde med aktioner i et progressionsperspektiv: fra meget styring på alle parametre til mere og mere selvstændige aktioner i alle led.

#### Strategi 2: Fra aktionslæring til aktionsundervisning

- Eksperimentere med kollektive aktioner på forskellig vis.
- Lave længere forløb med loops: ikke kun forandring, men også forbedret forståelse.
- Stille krav om at aktioner skal relateres til 'verden i dag', fx epokale nøgleproblemer.
- I højere grad forankre aktioner i dannelsesteori og undervisningsteori.
- Fremtidsværksteder, dialog og praktisk diskurs frem for blot professionel samtale og didaktisk refleksion: dvs. mere fokus på kvalificeret diskussion af formål og rationale, sammenholde mål og midler, oversætte private drømme til kollektive utopier og aktioner.
- Aktioner formuleres *politisk*, dvs. som forsøg på at forbedre det kollektive/fælles, snarere end blot den enkeltes egen undervisning under uændrede rammevilkår.